

บทบาทของวิทยุโทรทัศน์เพื่อการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ ในประเทศไทย กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 Broadcasting Roles for the Natural Resources Development: Case Study TV Channel 7

ศุภศิลา กุลจิตต์เจือวงศ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้บริหาร (Key Informant) สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และใช้การวิจัยเอกสารจากผังรายการ (Programming) โครงการ รวมทั้งกิจกรรมของทางสถานีในปี พ.ศ. 2554

* อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ กลุ่มวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติ แอสแตมฟอร์ด

ผลการศึกษาพบว่า สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการรายงานประเภททรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมด ได้แก่ น้ำที่อยู่ในวัฏจักรมาเป็นอันดับ 1 (96 นาที / ปี) รูปแบบของรายการคือ สารคดี ส่วนประเภทของทรัพยากรที่ทดแทนได้ ได้แก่ ป่าไม้ (96 นาที / ปี) รูปแบบรายการคือ วาไรตี้ และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ ทรัพยากรพลังงาน (96 นาที / ปี) รูปแบบของรายการคือ สารคดี ส่วนน้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ดิน หุ่น้ำ สัตว์ป่า ทรัพยากรแร่ธาตุ บรรยากาศ และที่ดินในสภาพธรรมชาติ ไม่มีการรายงาน ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติที่มีการจัดผ่านกิจกรรม / โครงการ มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ ทรัพยากรพลังงาน จำนวน 5 โครงการ รองลงมาได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตามลำดับ

คำหลัก: บทบาทของวิทยุโทรทัศน์, การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

Abstract

This research is to study the presentation of information, projects, and activities related to the natural resources on Channel 7. The qualitative research is used as the methodology for this study by the in-depth interviews with the key informant of Channel 7 and the research of the program on the project, including the activities of the Channel 7 in 2011.

The result has showed that the reporting of the unlimited natural resources on Channel 7 as first is the Water in Cycle (96 minutes / year) and the program type is used as the documentary. Besides, the renewable natural resources are the forestry (96

minutes / year) and the program type is used as the variety show. Moreover, the non-renewable natural resources are the energy resources (96 minutes / year) and the program type is used as the documentary. Additionally, there is no reporting on man-made water resources, soil, grassland, wildlife, mineral resources, atmosphere and natural land. The largest number of natural resources which presented through activities/projects is energy resources (5 projects), followed by forestry, wildlife and man-made water resources, respectively.

Keywords: The role of Television, Development of Natural Resource

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ การดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เป็นแหล่งผลิตปัจจัย 4 ให้กับมนุษย์ รักษาความสมดุลให้กับระบบนิเวศ เป็นต้น นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ยังมีความสัมพันธ์กันกับระบบนิเวศอื่น ๆ ได้แก่ ดินกับป่าไม้ ป่าไม้กับน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติกับมนุษย์ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาตินั้นยังคงเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงได้ถูกระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยระบุว่า มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ

เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยกกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ควบคุมและลดมลพิษ และพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมอย่างบูรณาการ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตภาวะโลกร้อน และเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธมิตรด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, 2555-2556)

อย่างไรก็ตามทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัดในปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะขาดการพัฒนาและอนุรักษ์ไว้ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมดังกล่าวเกิดมาจาก 2 สาเหตุ คือ 1. สาเหตุจากธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดไฟฟ้า การเกิดน้ำท่วม การเกิดแผ่นดินไหว และการเกิดภูเขาไฟระเบิด 2. สาเหตุจากมนุษย์ ได้แก่ การเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร การขยายตัวของชุมชนเมือง การสร้างสิ่งก่อสร้าง การกีฬา การทำสงคราม และการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างไม่เหมาะสม ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (ฤทธิ์ วัฒนชัยยิ่งเจริญ, 2552, หน้า 46)

จากการศึกษาจากสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา พบสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะสาเหตุสำคัญที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ระดมใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นอย่างดีประกอบหลักในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งเทคโนโลยีการผลิต การคมนาคมขนส่ง และการแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ และทรัพยากรพลังงานในอัตราที่สูงมาก ซึ่งขาดการดำเนินการอย่างเหมาะสม เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ จนมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเริ่มส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและมนุษย์ทั่วโลกที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิต โดยพบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

ทรัพยากรป่าไม้ พบปัญหาสำคัญได้แก่ 1. ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ป่าอนุรักษ์ระหว่างประชาชนกับภาครัฐ จากการที่ราษฎรจำนวนมากเข้าไปทำกินและอาศัยในที่ดินของรัฐ โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จนนำไปสู่การจับกุมและฟ้องร้องต่อศาลหลายคดี และ 2. การสูญเสียพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการใช้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตทางการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ถึง 171.1 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศ ในขณะที่ปี พ.ศ. 2552 มีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียง 107.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.56 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2556)

ทรัพยากรที่ดิน พบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ 1. ความเสื่อมโทรมของดิน โดยพบปัญหาต่าง ๆ เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินทราย ดินตื้น

ดินพรุ การชะล้างพังทลายของดิน และการใช้ที่ดินผิดประเภท ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังกล่าวนั้นเกิดจากจำนวนประชากรที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรม และการขยายตัวของชุมชนเมืองและโรงงานอุตสาหกรรม และ 2. การกระจายถือครองที่ดิน มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง มีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้ที่ไร้ที่ดินทำกินโดยสิ้นเชิง และเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินทำกิน

ทรัพยากรน้ำ พบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้ง และความขัดแย้งจากการใช้น้ำ โดยมีสาเหตุหลักมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และสาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความอยู่ต่อประชาชนเป็นบริเวณกว้างทั่วประเทศ เพราะน้ำเป็นปัจจัยในการหล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตบนโลกให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ อีกทั้งยังมีผลกระทบในระดับมหภาคต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเกษตรกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งออกสินค้าของประเทศ

ทรัพยากรพลังงาน ความต้องการใช้พลังงานของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามการขยายตัวของภาคส่วนต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการขนส่ง และภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีสัดส่วนการใช้พลังงานถึงร้อยละ 75 ของการใช้พลังงานทั่วประเทศ และภาคบริการ ภาคครัวเรือน และภาคการเกษตร มีสัดส่วนการใช้พลังงานรวมร้อยละ 25 ของการใช้พลังงานทั่วประเทศ (ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555, หน้า 6) ในขณะที่ปริมาณการสำรองทรัพยากรพลังงานในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพราะการผลิตพลังงานภายในประเทศไม่สามารถตอบสนองความต้องการการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม นอกจากทรัพยากรธรรมชาติจะเสื่อมโทรมและลดลงอย่างต่อเนื่องแล้ว ผลของการเสื่อมโทรมดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อในวงกว้างต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก ซึ่งจะสร้างปัญหาและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ร้ายแรงบนโลกตามมา ได้แก่ ภูมิอากาศแปรปรวนเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ยากต่อการคาดเดา ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นส่งผลต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล ชั้นบรรยากาศโอโซนถูกทำลาย อากาศร้อนขึ้นทั่วโลกเป็นการก่อตัวให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก ส่งผลให้ผลิตผลทางการเกษตรลดน้อยลง และมนุษย์จะเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งผิวหนังมากขึ้น

จากสภาพปัญหาและผลกระทบของทรัพยากรทางธรรมชาติดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถทำได้โดยการให้การศึกษา ให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัญหา และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว และพร้อมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่อไป และการที่จะทำให้สำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมี “ตัวกลาง” ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังมวลชนจำนวนมากเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว และตัวกลางที่ทำหน้าที่เป็นสื่อในการเข้าถึงมวลชนเป็นจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างแรงจูงใจได้ดีก็คือ “วิทยุโทรทัศน์” เอกธิดา เสริมทอง (2553, หน้า 94) ได้อธิบายว่า วิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพล และสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ด้วยคุณสมบัติในตัวเองดังนี้

1. สื่อวิทยุโทรทัศน์มีความสมบูรณ์ในการนำเสนอภาพ และเสียง
2. สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับที่เป็นมวลชนได้ใน

ปริมาณมาก

3. มีเนื้อหารายการหลากหลาย สามารถรับรองกลุ่มเป้าหมายได้
ทุกความต้องการ

4. มีการหมุนเวียนของข่าวสารที่ปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์เสมอ

5. การรับสื่อไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่ต้องอาศัยการตีความ

6. ข่าวสารมีความน่าเชื่อถือ เพราะสามารถยืนยันผ่านภาพ
เหตุการณ์

จากคุณลักษณะของสื่อโทรทัศน์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า
สื่อโทรทัศน์มีคุณสมบัติที่สามารถสร้างการรับรู้ ค่านิยม ทักษะคิด และการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยมีสื่อโทรทัศน์เป็นตัวกลางในการกำหนด
ทิศทางได้เป็นอย่างดี

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์สีแห่ง
แรกในประเทศไทยที่ให้บริการการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ตลอดจน
เนื้อหาสาระและความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดระยะเวลากว่า 46 ปี
มีการรายงานข่าวสารแบบเกาะติดสถานการณ์ตลอดทั้งวันทั้งภาคเช้า
ภาคเที่ยง ภาคค่ำ และข่าวต้นชั่วโมง ทำหน้าที่เสมือนกระจกเงาสะท้อน
ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับรู้ อีกทั้งยังมีสถานีเครือข่าย
เป็นจำนวน 37 สถานี ที่ครอบคลุมทุกภาคของประเทศไทย โดยแบ่งเป็น
กรุงเทพฯ 1 สถานี ภาคตะวันออก 4 สถานี ภาคตะวันตก 3 สถานี
ภาคเหนือ 10 สถานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9 สถานี และภาคใต้
10 สถานี สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ทำให้สามารถสร้างความ
เชื่อมั่นได้ว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก
ช่อง 7 จะสามารถครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษา
สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ว่ามีการกำหนดรูปแบบเพื่อนำเสนอ
ข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์
ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตอย่างไร

คำถามวิจัย

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีลักษณะการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
2. เพื่อศึกษากิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความถี่ของการรายงาน รูปแบบการนำเสนอ และประเภทของทรัพยากรธรรมชาติที่นำเสนอ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะของกิจกรรมและโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เข้าไปมีส่วนร่วม และให้การสนับสนุน
3. เพื่อนำผลจากการศึกษาที่ได้รับมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผังรายการ รูปแบบการนำเสนอ และกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1. วิทยุโทรทัศน์ (Television) หมายถึง บริษัทกรุงเทพมหานครวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุ จำกัด (สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7) เลขที่ 998/1 ซอยร่วมศิริมิตร (พหลโยธิน 18/1) ถ.พหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม. 10900 ซึ่งนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย

2. ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นและส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยแบ่งเป็น (1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมด ได้แก่ บรรยากาศ และน้ำที่อยู่ในวัฏจักร (2) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ ได้แก่ น้ำที่อยู่นิ่งที่ใดที่หนึ่ง ดิน ป่าไม้ ทุ่งหญ้า และสัตว์ป่า (3) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรพลังงาน และที่ดินในสภาพธรรมชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

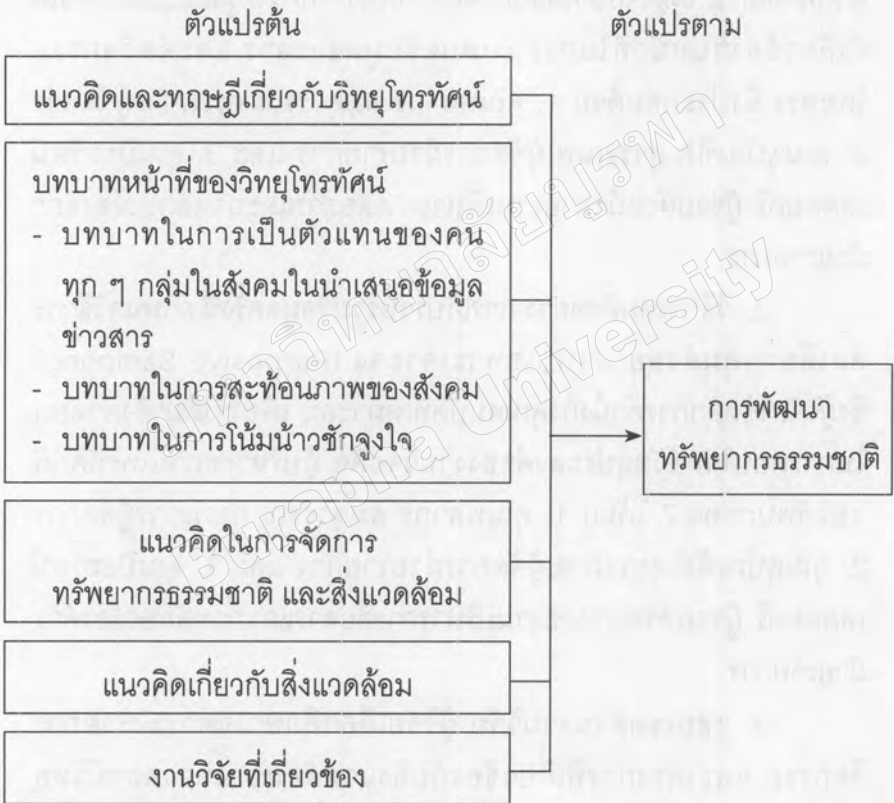
การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบรายการ ช่วงเวลา และสัดส่วนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากผังรายการระหว่างเดือนมกราคม 2554 - เดือนธันวาคม 2554 เพื่อทำการสังเคราะห์ตัวแปรในการศึกษา และมีการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้บริหารสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นจึงใช้วิธีวิเคราะห์คุณลักษณะของประเภทเนื้อหา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ฝ่ายรายการของสถานีโทรทัศน์ สีกองทัพบกช่อง 7 ระหว่างเดือนมกราคม 2554 - เดือนธันวาคม 2554 และกลุ่มผู้บริหารระดับสูงในฝ่ายรายการ ของทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจคัดเลือกรายการที่จะนำเสนอ ผ่านทางสถานี ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และจัดกิจกรรม โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย 1. คุณพลากร สมสุวรรณ กรรมการผู้จัดการ 2. คุณสุภัณฑิต สุวรรณพ ผู้จัดการฝ่ายรายการ และ 3. คุณปิยะรัตน์ เทศดนตรี ผู้ช่วยหัวหน้าสายงานบริหารการสื่อสารและภาพลักษณ์องค์กร ฝ่ายรายการ

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ กำหนดวิธีการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการคำนึงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ในการตอบใจห้วงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ สีกองทัพบกช่อง 7 ได้แก่ 1. คุณพลากร สมสุวรรณ กรรมการผู้จัดการ 2. คุณสุภัณฑิต สุวรรณพ ผู้จัดการฝ่ายรายการ และ 3. คุณปิยะรัตน์ เทศดนตรี ผู้ช่วยหัวหน้าสายงานบริหารการสื่อสารและภาพลักษณ์องค์กร ฝ่ายรายการ

3. ขอบเขตด้านงานวิจัย ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะผังรายการ กิจกรรม และโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ระหว่างเดือนมกราคม 2554 - เดือนธันวาคม 2554

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์กรอบแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และแหล่งสืบค้นอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุโทรทัศน์ และสิ่งแวดล่อม และได้สรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบ สัมภาษณ์โดยอิงโครงสร้างปานกลาง (Semi-Structural Interview) โดยผู้วิจัยจะมีประเด็นคำถามเฉพาะที่ต้องการคำตอบไว้จำนวนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีอิสระในการให้ข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น และได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาที่ถูกต้องชัดเจน โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้อง และนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้สูตรการหาค่าความสอดคล้องแบบ IOC (Item Objective Conguence Index) (ธีระ สนิเดชาวัฑฒ์, 2555)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางและภาพประกอบการบรรยาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบสรุปความและความเรียงเชิงพรรณนา

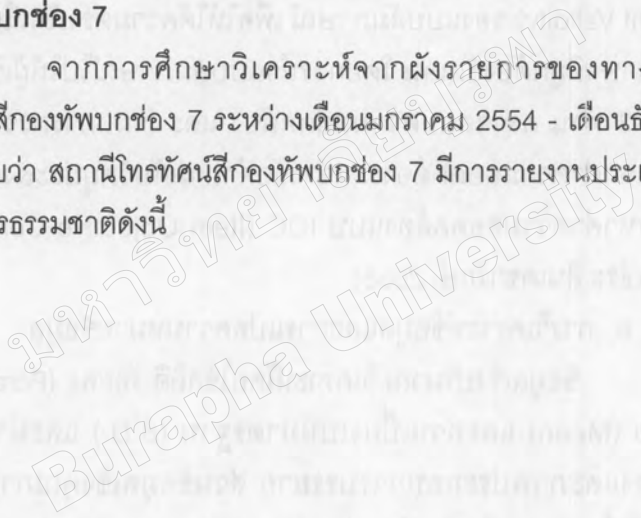
สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของวิทยุโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และเพื่อศึกษากิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบก

ช่อง 7 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ ข้อมูลในเชิงลึกและชัดเจนในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิดด้าน วิทยุโทรทัศน์และสิ่งแวดล้อมมาผสมผสานกันเพื่อให้สามารถเข้าใจใน บทบาทของวิทยุโทรทัศน์ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหลังจาก การเก็บรวบรวมข้อมูล พบผลสรุปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาจากผังรายการของสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7

จากการศึกษาวิเคราะห์จากผังรายการของทางสถานี โทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ระหว่างเดือนมกราคม 2554 - เดือนธันวาคม 2554 พบว่า สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการรายงานประเภทของ ทรัพยากรธรรมชาติดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการรายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ปี 2554

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ	การรายงาน ข่าวสาร	รายการ	รูปแบบ รายการ	วันเวลาที่ออกอากาศ	จำนวนรวม เวลาที่นำเสนอ/ปี
1. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมด	-	-	-	-	-
1.1 บรรยกาศ	✓	-	-	-	-
1.2 น้ำที่อยู่ในวัฏจักร	✓	- น้ำคือชีวิต - โลกสวยน้ำใส	สารคดี	- วันพุธ ก่อนข่าวภาคค่ำช่วงที่ 1 - วันพฤหัสบดี ก่อนข่าวภาคค่ำช่วงที่ 1	48 นาที/ปี 48 นาที/ปี
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้	-	-	-	-	-
2.1 นำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง	-	-	-	-	-
2.2 ดิน	-	-	-	-	-
2.3 ป่าไม้	✓	- พลังใจรักโลก	วาไรตี้	วันเสาร์ / วันอาทิตย์ ก่อนละครหลังข่าวช่วงที่ 2	96 นาที/ปี
2.4 พืชเหี่ยว	-	-	-	-	-
2.5 สัตว์ป่า	-	-	-	-	-
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป	-	-	-	-	-
3.1 ทรัพยากรแร่ธาตุ	-	-	-	-	-
3.2 ทรัพยากรพลังงาน	✓	- โลกพลังงาน	สารคดี	วันอังคาร / วันพุธ หลังข่าวภาคค่ำช่วงที่ 1	96 นาที/ปี
3.3 ที่ดินในสภาพธรรมชาติ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการรายงานประเภททรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมด ได้แก่ น้ำที่อยู่ในวัฏจักรมาเป็นอันดับ 1 (96 นาที / ปี) รูปแบบของรายการคือ สารคดี ส่วนประเภทของทรัพยากรที่ทดแทนได้ ได้แก่ ป่าไม้ (96 นาที / ปี) รูปแบบรายการคือ วาไรตี้ และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ ทรัพยากรพลังงาน (96 นาที / ปี) รูปแบบของรายการคือ สารคดี ส่วนน้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ดิน พืชหญ้า สัตว์ป่า ทรัพยากรแร่ธาตุ บรรยากาศ และที่ดินในสภาพธรรมชาติ ไม่มีการรายงาน หรือ อาจจะมีการรายงานผ่านรายการบางรายการเช่น ข่าว ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำมาคำนวณ เนื่องจากไม่สามารถนำมาคำนวณได้ เพราะว่าเป็นการรายงานเพียงบางช่วงบางตอน จึงไม่สามารถคำนวณตัวเลขที่แท้จริงได้

2. การวิเคราะห์เนื้อหาจากกิจกรรม / โครงการของทาง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

ตารางที่ 2 โครงการ / กิจกรรมของทางสถานีโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ
ทรัพยากรธรรมชาติ ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2554

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 "โครงการ 7 สี ปันรักให้โลก"	
กิจกรรม / โครงการ	ประเภทของทรัพยากร
1. กิจกรรมส่งเสริมการตลาดสร้างก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์	ทรัพยากรพลังงาน
2. กิจกรรม 60+ Earth Hour 2012	ทรัพยากรพลังงาน
3. กิจกรรมปลูกป่าชายเลน และปล่อยเต่าทะเล	ป่าไม้ / สัตว์ป่า
4. กิจกรรมปลูกต้นไม้ พันธุ์ดีที่ประสบอุทกภัย เนื่องในวันมาฆบูชา	ป่าไม้
5. กิจกรรม 7 สี ปันรักให้โลก ณ เทศกาล รัก สร้างสรรค์ สยาม	ทรัพยากรพลังงาน
6. กิจกรรม 7 สี ปันรักให้โลก คินชีวิต สู่มแม่น้ำ	น้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง
7. สารคดีสั้น "เปลี่ยนเรา เปลี่ยนโลก"	หลายประเภท
8. มิวสิควิดีโอเพลง "โลกให้ชีวิต"	หลายประเภท
9. พิธีลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	หลายประเภท
10. สก๊อปกิจกรรมรักษโลก	น้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง
11. สัมภาษณ์พิเศษนิตยสาร Health Plus คอลัมน์ Inspirational Woman	ทรัพยากรพลังงาน
12. โครงการ กระพุ่มลุ่ม รักษาสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2554	ทรัพยากรพลังงาน
13. กิจกรรม "พลิกพื้นผืนป่า ด้วยพระบารมี"	ป่าไม้
14. กิจกรรม "บ้านปลา" (ช้าง) และ "ฝายชะลอน้ำ"	สัตว์ป่า

จากตารางประกอบที่ 2 แสดงโครงการ / กิจกรรมของทางสถานีโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2554 พบว่า ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติที่มีการจัดผ่านกิจกรรม / โครงการ มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ ทรัพยากรพลังงาน จำนวน 5 โครงการ รองลงมาได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า และน้ำที่อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งตามลำดับ ส่วนโครงการอื่น ๆ นั้นไม่สามารถระบุประเภทของทรัพยากรธรรมชาติได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมโดยภาพรวม จึงไม่สามารถระบุประเภทของทรัพยากรธรรมชาติประเภทใดประเภทหนึ่งได้

3. การวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้บริหารสถานี

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้บริหารของทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ประกอบไปด้วย 1. คุณพลการ สมสุวรรณ กรรมการผู้จัดการ 2. คุณสุภัณฑิต สุวรรณพ ผู้จัดการฝ่ายรายการ และ 3. คุณปิยะรัตน์ เทคดนตรี ผู้ช่วยหัวหน้าสายงานบริหารการสื่อสารและภาพลักษณ์องค์กรฝ่ายรายการ มาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในประเด็นคำถามตามแนวทางเดียวกันกับกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ประกอบไปด้วย บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร บทบาทในการชักจูงใจผู้ชม และ บทบาทในการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า

3.1 วิธีการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ครอบคลุมสาระ กระแส ความเคลื่อนไหวในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นอีกสาระหนึ่งที่ช่อง 7 ให้ความสำคัญค่อนข้างมาก เพราะนอกจากเป็นกระแสหลักของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสภาพความ

เป็นอยู่ในระดับมหภาคแล้วยังเป็นการสนองพระราชดำริโครงการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่ทรงเน้นย้ำเรื่องการอนุรักษ์และการปลูกป่ามาอย่างยาวนาน เช่น แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการนำ “หญ้าแฝก” มาใช้ป้องกันการพังทลายของดิน โครงการน้ำดีไล่น้ำเสียตามคลองต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร และโครงการบำบัดน้ำเสียโดยใช้พืช บึงมก๊กะสัน กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

วิธีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้น เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้าง จึงมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น สรรคดี วาไรตี้ และละครสั้น เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของรายการที่มีการอัปเดต (Update) ข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมทั้งมีการพัฒนารายการให้มีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ และน่าสนใจอยู่เสมอ เช่น การนำดารานำสังกัดสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Opinion leader) มาเป็นต้นแบบในการเป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางสถานีได้จัดขึ้น ดังคำอธิบายของคุณปิยะรัตน์ เทศดนตรี ผู้ช่วยหัวหน้าสายงานบริหารการสื่อสารและภาพลักษณ์องค์กร ฝ่ายรายการ ได้อธิบายว่า

“วิธีการนำเสนอข่าวสาร ของช่อง 7 อยู่บนหลักการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทั้งในรูปแบบที่ติดตามประเด็นข่าวอย่างต่อเนื่อง การทำสื่อบูป และรายงานสด ตามสถานการณ์และวาระโอกาสของประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นอย่างออกในช่วงทุกเบรคข่าว สิ่งสำคัญคือ การนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ที่ครบถ้วน รอบด้าน โดยเฉพาะข่าวที่มี

ผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง จำเป็นต้องนำเสนอความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อนำข้อมูลเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างกว้างขวาง และเพียงพอต่อการวินิจฉัย การตัดสินใจ ต่อการหาข้อยุติแนวทางความขัดแย้งในแต่ละปัญหาของสังคม ด้านรูปแบบการนำเสนอเน้นการสร้างสรรครายการที่มีความสร้างสรรค์ อยู่เสมอ มีการนำดารา นักแสดงในสังกัดมาร่วมเป็นตัวแทนในการแสดงบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อิทธิพลของดารา นักแสดง ในฐานะผู้นำทางความคิดมีส่วนช่วยในการโน้มน้าวใจผู้ชมยิ่งขึ้น อีกทั้งรายการทุกรายการจะมีการประเมินผลรายการในทุกๆ 3 เดือน เพื่อให้สามารถรับรู้ผลของการสื่อสาร (Feedback) ว่าสามารถสื่อสารได้ตรงกับความต้องการของผู้ชมอย่างแท้จริง”

(ปิยะรัตน์ เทศคนตรี, สัมภาษณ์)

3.2 รูปแบบ หรือลักษณะกิจกรรมที่ช่วยโน้มน้าว และ ชักจูงใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทางสถานีฯ จัดโครงการ 7 สี บันรึกให้โลก มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน โดยนำนักแสดงมาร่วมเป็นพิธีเซ็นเตอร์ (Presenter) ในโครงการฯ เพื่อกระตุ้น เชิญชวน และโน้มน้าว ชักจูง ให้ผู้ชมร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับโครงการฯ ซึ่งการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก และได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างดี ในปี 2552 โครงการ 7 สี บันรึกให้โลก ได้มุ่งขยายผลจากการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาไปสู่การปลูกฝัง

ให้ประชาชน ลงมือลดภาวะโลกร้อนอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ปลูกฝังเยาวชนโดยตรง โครงการ 7 สี บันรักให้โลก ปี 2 จึงจัดกิจกรรมประกวด “โรงเรียนต้นแบบ บันรักให้โลก” ขึ้น เพื่อรณรงค์ให้สถาบันการศึกษานำแนวคิดลดโลกร้อนของโครงการฯ ทั้งรักษาน้ำ รักรักษ์ต้นไม้ รักรักษาอากาศและรักรักษ์พลังงาน มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เช่น โครงการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า ลดปริมาณขยะหรือรีไซเคิล (Recycle) ขยะ เป็นต้น

ทางสถานี จัดกิจกรรมบันรูก บันรัก กับ 7 สีบันรักให้โลก ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมของโครงการ 7 สี บันรักให้โลก มีการผลิตสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น หนังสือ, โปสเตอร์นำไปมอบให้กับโรงเรียนทั่วประเทศ พร้อมทั้งลงพื้นที่จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้โครงการฯ ยังมีการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางหน้าจอโทรทัศน์ ได้แก่ รายการสารคดีสั้น 1 นาที และมิวสิกวิดีโอเพลง ซึ่งให้ความรู้เรื่องวิถีลดภาวะโลกร้อนแบบง่าย ๆ ที่นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (สุภัณฑิลา สุวรรณพ, สัมภาษณ์)

3.3 การสะท้อนให้เห็นปัญหาในสภาพปัจจุบันของทรัพยากรธรรมชาติ

สถานีวิทยุโทรทัศน์มีการทำหน้าที่ในการสะท้อนสภาพการณ์ปัจจุบันของทรัพยากรธรรมชาติ โดยการรายงานความเป็นไปในสังคม บนพื้นฐานของความเป็นจริง ว่าทรัพยากรธรรมชาติมีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ หากมี ก็ต้องรายงานให้สังคมได้รับรู้อย่างทันทั่วถึง เช่น เหตุการณ์การเคลื่อนตัวของพายุ “แกมี” เมื่อต้นเดือนตุลาคมที่ผ่านมา สถานีฯ มีหน้าที่ในการรายงานข่าวความเคลื่อนไหว อย่างเกาะติดสถานการณ์ เพื่อการป้องกันและแก้ไข ทั้งนี้ยังเป็นการสะท้อนให้สังคม

ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นอีกด้วย สถาบันวิทยุโทรทัศน์ในปัจจุบันจึงเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากวิทยุโทรทัศน์จะช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการตัดสินใจของผู้ชม และมีส่วนในการโน้มน้าวใจผู้ชมเป็นอย่างสูง (ปิยะรัตน์ เทศดนตรี, สัมภาษณ์)

การสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาโดยผ่านกิจกรรมหรือโครงการ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนพื้นที่โดยผ่านกิจกรรมที่สถานีเป็นเจ้าภาพจัดขึ้น เพื่อสร้างผู้นำในชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้นำตัวอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จึงมีการจัดกิจกรรม และโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มของสังคม ในการเชิญชวน ชักจูง และการลงมือปฏิบัติให้เกิดขึ้น เช่น โครงการ 7 สีปันรักให้โลก ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้ใช้ฟรีเซนเตอร์ ซึ่งเป็นนักแสดง ช่อง 7 สี ที่ประชาชนให้ความสนใจและนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือก มาเป็นตัวแทนกลุ่มสังคม โดยการเป็นผู้นำเชิญชวนให้มาทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่โครงการจัดขึ้น (พลากร สมสุวรรณ, สัมภาษณ์)

อภิปรายผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

รูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ส่วนใหญ่เป็นสารคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ โดยมีการนำเสนอที่เป็นรายการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติทั้งรายการ เช่น รายการเปลี่ยนเราเปลี่ยนโลก รายการรักษพลังงาน และบางรายการที่มีการสอดแทรก

เนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติตามกระแสของโลก เช่น รายการข่าว เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการนำเสนอในรูปแบบของสารคดีนั้นสามารถนำเสนอรายละเอียดในเชิงลึก ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง รวมทั้งยังมีการติดตามผล และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขต่อไป ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอ นั้นยังสอดคล้องกับโครงการตามแนวพระราชดำริและทฤษฎีขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น โครงการแก้มลิง โครงการกั้นห้วยพัฒนา โครงการไบโอดีเซล จากปาล์มประกอบอาหารสุ้เชื้อเพลิงเครื่องยนต์ เป็นต้น ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ นันทชัยยอด (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สื่อโทรทัศน์กับการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า รูปแบบเนื้อหาของรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน จะใช้รูปแบบการนำเสนอแบบสารคดี (Feature) เน้นการให้ข้อมูลเชิงลึกมากกว่า รูปแบบอาหารรายการแบบอื่น ๆ

2. โครงการต่อเนื่องที่ช่วยให้น้ำท่วม และชักจูงใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติคือ "โครงการ 7 สี ปันรักให้โลก" ซึ่งจัดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการจัดโครงการในแต่ละครั้งนั้น ไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ ต้องอาศัยระยะเวลาต่อเนื่อง 3-5 ปี โดยในแต่ละครั้งนั้นมีการประเมินผลตลอดกิจกรรม และใช้ผู้นำทางความคิดที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมายมาเป็นผู้เชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการ เช่น ดารา นักร้อง และนักแสดงของทางสถานี รวมทั้งยังมุ่งขยายผลจากการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหา ไปสู่การปลูกฝังให้ประชาชนลงมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง โดยมีการทำความร่วมมือระหว่างสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก

ช่อง 7 กับสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ปลูกฝังเยาวชนโดยตรง เช่น โครงการประกวด “โรงเรียนต้นแบบ ปันรักให้โลก” เพื่อรณรงค์ให้สถาบัน การศึกษานำแนวคิดลดโลกร้อนของโครงการฯ ทั้งรักษน้ำ รักษาต้นไม้ รักษาอากาศและรักษพลังงาน มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เช่น โครงการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า ลดปริมาณขยะหรือ Recycle ขยะ เป็นต้น ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ยูพา รอดเกลี้ยง (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติของเยาวชนในรายการทุ่งแสงตะวัน พบว่า การทำกิจกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชน ในรายการทุ่งแสง ตะวันจะต่อเนื่องหรือไม่นั้น เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับ ชุมชน

3. การสะท้อนให้เห็นปัญหาในสภาพปัจจุบันของทรัพยากร ธรรมชาติ

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการติดตามสถานการณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างต่อเนื่อง โดยการทำหน้าที่เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาของสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ว่ามี อะไรผิดปกติเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ หากมี ก็ต้องรายงานให้ สังคมได้รับรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของสังคม นั้นเป็นพันธกิจหลักของสถานี ที่ให้ความสำคัญมาโดยตลอดซึ่งสังเกตได้ จากที่มีการกำหนดให้มีสัดส่วนของรายการประเภทข่าวเพิ่มขึ้นจากปี 2553 คือ จาก 6.2 ชั่วโมง/วัน เป็น 7.5 ชั่วโมง/วัน ในปี 2554 แม้ว่า รายการบันเทิงของช่องจะมีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับช่องอื่นแต่ก็ย้ง ลดลงจากปีที่แล้วเหลือประมาณ 97.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ (มีเดียมอนิเตอร์, 2555) แสดงให้เห็นว่าสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ให้ความสำคัญ

กับรูปแบบของรายการประเภทข่าวมากขึ้น ซึ่งการรายงานข่าวนั้นครอบคลุมประเด็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติด้วย ข้อสรุปดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ภัทสวัสดิ์ นิติเกษตรสุนทร (2546) ที่อธิบายว่า วิทยูโททัศน์สามารถเป็น “ภาพสะท้อน” ของสังคมได้โดยทำหน้าที่รายงานความเป็นไปในสังคมบนพื้นฐานของความเป็นจริง ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนของสังคม วิทยูโททัศน์ก็จำเป็นต้องตรวจตรา ตรวจสอบความเป็นไปในสังคมด้วยว่า มีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีก็ต้องรายงานให้สังคมได้รับรู้อย่างทันทั่วทั้งที่เช่นกัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบของผังรายการ กิจกรรม และโครงการ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 กับปีก่อนหน้านั้น ว่าสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีสัดส่วนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านทางรายการ และกิจกรรมที่แตกต่างกันอย่างไร
2. ผู้วิจัยควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมหรือโครงการกับทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง จะทำให้ได้รับข้อมูลในเชิงลึกที่แตกต่าง ๆ จากกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในประเด็นทรัพยากรธรรมชาติระหว่างสื่อวิทยุโทรทัศน์ กับสื่ออื่น ๆ ว่ามีปัจจัยที่เหมือนหรือแตกต่างในด้านใดบ้าง เพราะสื่อแต่ละชนิดนั้นมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อปัจจัยในการนำเสนอ และการเปิดรับสารของผู้ชมที่แตกต่างกัน

2. ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้ชมว่ามีลักษณะในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทางสถานีโทรทัศน์ในลักษณะใด เช่น ความถี่ในการรับชม ลักษณะการรับชม ช่วงเวลาในการรับชม ฯ ผลของการศึกษาดังกล่าว จะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงบทบาทของผู้ผลิตรายการนั้น มีความสอดคล้องกับการเปิดรับข่าวสารของผู้ชมหรือไม่

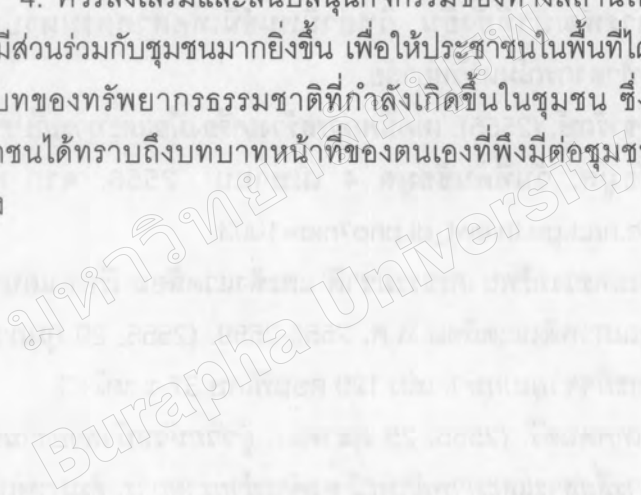
ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า วิชยุทธศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิชยุทธศาสตร์ในฐานะสื่อมวลชนจึงควรให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของสื่อที่พึงมีต่อมวลชนอย่างเคร่งครัด ซึ่งได้แก่ บทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร บทบาทในการโน้มน้าวใจให้ผู้ชมเกิดพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และบทบาทในการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาในปัจจุบัน ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาครั้งนี้ เป็นสิ่งที่เจ้าของสถานีควรให้ความสำคัญกับบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้มวลชนได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

2. ควรเพิ่มความแปลกใหม่ของการนำเสนอ เพราะการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของ "สารคดี" ผู้ผลิตรายการควรผลิตรายการที่มีความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้ชมเกิดการติดตามชมรายการอย่างต่อเนื่อง

3. ควรรายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติให้ครอบคลุมทุกประเด็น โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไปซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะทรัพยากรเหล่านี้หากใช้อย่างต่อเนื่องโดยขาดการพัฒนาจะทำให้เสื่อมสภาพโดยเร็ว และไม่สามารถหาทรัพยากรอื่นมาทดแทนได้ ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรพลังงาน และที่ดินในสภาพธรรมชาติ

4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของทางสถานีโทรทัศน์ให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงบริบทของทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่พึงมีต่อชุมชนได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. (2556). สถิติป่าไม้. วันที่ค้นข้อมูล 4 เมษายน 2556, จาก <http://forestinfo.forest.go.th/55/Default.aspx>
- ฤทธิ์ วัฒนชัยยิ่งเจริญ. (2552). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ทิพวรรณ นันทชัยยอด. (2549). สื่อโทรทัศน์กับการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ สนิเดชารักษ์. (2555). เทคนิคการสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล. วันที่ค้นข้อมูล 4 เมษายน 2556, จาก http://rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1003
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559. (2555, 20 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 37 ง. หน้า 3.
- ปิยะรัตน์ เทศดนตรี. (2555, 25 ตุลาคม). ผู้ช่วยหัวหน้าสายงานบริหารการสื่อสารและภาพลักษณ์ องค์การฝ่ายรายการ. สัมภาษณ์.
- พลากร สมสุวรรณ. (2555, 25 ตุลาคม). กรรมการผู้จัดการโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7. สัมภาษณ์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2556). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร (2546). บทบาทของวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ในฐานะสื่อมวลชน. วันที่ค้นข้อมูล 20 พ.ย. 2555, จาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai /chapter9-1.html>

- มิเดีย มอนิเตอร์. (2555). *ผังรายการฟรีทีวี 6 ช่องแข่งขันการนำเสนอข่าว. วันที่ค้นข้อมูล 24 พฤศจิกายน 2555*, จาก <http://www.media-monitor.in.th/main/news/2011-07-05-06-20-17/10--6-.html>
- ยุพา รอดเกลี้ยง. (2551). *ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชน ในรายการทุ่งแสงตะวัน. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สถานีโทรทัศน์สีช่องที่พบกช่อง 7. (2555). *ผังรายการ. วันที่สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2555*, จาก <http://www.ch7.com/index>
- สุภัณฑิลา สุวรรณพ. (2555, 25 ตุลาคม). *ผู้จัดการฝ่ายรายการโทรทัศน์สีช่องที่พบกช่อง 7. สัมภาษณ์.*
- _____. (2556). *เกี่ยวกับช่อง 7. วันที่สืบค้น 7 เมษายน 2556*, จาก http://www.ch7.com/about_us
- เอกธิดา เสริมทอง. (2553). *หลักการแพร่ภาพและการกระจายเสียง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.*